Lil

Working Group **mwaqqaf mill-Ministeru ta' l-Edukazzjoni Żgħazagħ u Mpjiegi dwar reviżjoni għall-Edukazzjoni Inklużiva u Speċjali f' Malta u Għawdex**

Minn

Alternattiva Demokratika (AD)

Dr. H. Vassallo

Mario Mallia

Dorianne Cachia

Victor Galea

F'dan id-dokument:

L-ewwel Parti: Il-veduti ta' l-Alternattiva Demokratika rigward l-Edukazzjoni Inklużiva u Speċjali.

It-Tieni Parti: Siltiet mill-Manifest Elettorali ta' l-Alternattiva Demokratika dwar l-Edukazzjoni (2002)

4 ta' Marzu 2005

L-ewwel Parti

Il-veduti ta' l-Alternattiva Demokratika (AD) rigward l-Edukazzjoni Inklużiva u Speċjali.

1. Il-prinċipji ta' l-edukazzjoni Inklużiva għandhom ikunu mħarsa matul kull proċess edukattiv: dak fil-livell ta' *kindergarten*, primarju, sekondarju, terzjarju u proġetti edukattivi għall-adulti.

2. Ħtiġijiet Edukattivi Individwali ma' jinkludux biss 'tfal bi bżonnijiet speċjali', iżda jistgħu jinkludu ħtiġijiet għal provedimenti partikulari għal studenti b'ħafna talent/i.

3. Tingħata gwida bil-miktub u verbali lil dawk il-ġenituri jew min jieħu ħsieb lit-tfal bi ħtiġijiet edukattivi individwali sa minn qabel ma jibdew l-iskola formali. Din il-gwida għandha tibqa' tingħata anke matul kull tranżizzjoni bejn livell edukattiv u iehor. Din il-gwida għandha tikkonsisti (a) f'pariri professjonali dwar ir-rapporti li jsiru mill-I*stetementing and Moderating Panel*, (b) informazzjoni dwar l-assessjar tal-persuna ikkonċernata u (c) tagħrif dwar kull opportunita' li teżisti fil-pajjiż sabiex kull individwu jiżviluppa l-potenzjal sħiħ.

4. Aktar ko-ordinazzjoni bejn l-I*statementinga and Moderating Panel* u ċ-*Child Development Assessment Unit* (CDAU) u l-SpLD, sabiex jiġi assigurat li l-persuna bi ħtiġijiet edukattivi individwali u l-ġenituri tagħhom jkollhom l-istampa ċara u sħiħa quddiemhom ħalli dawn jgħarfu jiggwidaw ruhom matul il-proċess edukattiv kollu. Dan il-ko-ordinament jista' jsir billi fost il-membri tal-I*statementing and Moderating Panel* ikunu rappreżentati uffiċċjali kemm mid-Divizjoni ta' l-Edukazzjoni speċjalment miss-servizzi tad-Direttorat ta' DSSIR, il-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Dizabilita', iċ-CDAU, l-SpLD u l-Fakulta' ta' l-Edukazzjoni fost oħrajn.

5. Dwar l-ingaġġ ta' *facilitators* hemm lok għal ħafna tibdil. Fost l-aktar urġenti huwa l-*matching* li jsir bejn il-*facilitator* u t-tfal bi ħtiġijiet edukattivi individwali. F'Għawdex, per eżempju, minkejja li f'dawn l-aħħar snin is-servizz ta' *facilitators* żdied drastikament, għad fadal il-problema ta' *matching* bejn l-għarfien, il-ħiliet u l-attitudnijiet tal-*facilitator* ma' l-istudent li miegħu/magħha jrid iqatta' żmien twil. Barra milli wieħed għandu jieħu l-prekawzjonijiet kollha meħtieġa sabiex dan il-*matching* isir kif suppost, hawn il-ħtieġa ta' *monitoring* u *review* tas-servizz li qed jingħata mill-*faċlitator*. Donnu aktar qed jiġu moqdija l-ħtiġijiet tal-*facilitators* per se milli ta' l-istudent. Per eżempju, jiġu trasferiti *facilitators* fi skejjel qrib ir-residenza tagħhom, u *facilitators* li ġew imħarrġa biex jaħdmu ma' tfal b'*Autism* jispiċċaw jaħdmu ma' tfal b'*AD/HD* mingħajr taħriġ.

6. L-għalliema tal-klassijiet li jkun ser ikollhom *facilitator* magħhom għandhom jingħatalhom taħrig (per eżempju bħala parti mill-*INSET*) dwar ir-rwol ta' *facilitator* fil-klassi u s-sehem tagħhom fi Programm Edukattiv Individwalizzat (IEP). Dan sabiex jassigura li dan ir-riżors uman jintuża sal-massimu tiegħu matul is-sena skolastika. Ir-rwoli kemm ta' l-għalliema tal-klassi u l-*facilitators* għandhom ikunu ċċarati sa' mill-bidu tas-sena skolastika.

7. Ir-riċerka turi li ġenituri ta' tfal bi ħtiġijiet speċjali, jgħaddu minn fażijiet diffiċli ħafna u mhux kull persuna hija kapaċi tkampa mad-diżabilita' fil-familja bl-istess mod. Għaldaqstant huwa mportanti ħafna li jibda jingħata taħriġ speċjalizzat kemm lill-għalliema tal-klassi u kif ukoll lill-*facilitators* li jridu jħabbtu wiċċhom ta' kuljum mal-ġenituri ta' dawn it-tfal, dwar 'l-involviment tal-ġenituri f'interventi edukattivi'. Dan ma japplikax biss għal matul xi sessjoni tal-MAPPS jew IEP, imma biex l-għalliema u l-*facilitators* jgħarrfu jibnu rapport effettiv mal-familjari ta' dawn l-istudenti matul is-sena kollha.

8. L-iskejjel Speċjail eżistenti għandhom ikomplu jiġu mmarati li jkunu ċentri ta' riżorsi speċjalizzati fil-qasam.

9. Is-servizz tal-*guidance*, specjalment lejn tmiem l-aħħar snin ta' l-edukazzjoni sekondarja ghandu jindirizza b'mod speċifiku lill-studentini bi ħtiġijiet speċjail u l-familjari tagħhom. Għandu jingħata t-taħrig adegwat u aġġortant f'dan il-qasam.

10. L-għarfien dwar ċerti diżabilitajiet għadu qed ikun riċerkat u ċertu informazzjoni tinħareġ minn żmien għal żmien. F'Għawdex għandna sitwazzjonijiet fejn ġenituri bi tfal bi ħtiġijiet edukattivi individwali li rritornaw f'pajjiżna wara li kienu msefrin fl-Awtralja jew fl-Istati Uniti, ġew infurmati u ngħatalhom għarfien dwar diżabilta' partikulari tat-tfal tagħhom. Pero' jiġri li meta dawn il-ġenituri jiġu biex jafdaw lit-tfal tagħhom fl-iskejjel tagħna, jisibu li l-għalliema mhux kollha huma aġġornati ma' dan l-għarfien. Dan qed ikompli joħloq uġiegħ ta' qalb għal ġenituri speċjalment fejn isibu reżistenza minn ċerti skejjel li ma' jaċċettawx li dawn il-ġenituri għandhom xi kontribut x'jagħtu. Id-DSSIR għandu jassigura li l-għalliema kollha fl-iskejjel tagħna jkollhom l-informazzjoni aġġortnati dwar diżabiltajiet speċjalment ta' tfal li huma reġistrati fl-iskola tagħhom. Dan jista' jsir billi f'kull *term* skolastiku jiġu ppublikati '*Tips*' prattiċi għall-għalliema kollha inkluż il-*facilitators* u l-ġenituri f'dan il-qasam. Ta' min jinkoraġġixxi li din it-tip ta' informazzjoni edukattiva tingħata wkoll lill-familji li m'għandhomx tfal bi ħtiġijiet edukattivi individwali sabiex jitkompla jitrawwem fost il-familji kollha Maltin u Għawdxin l-attitudnijiet pożittivi favur edukazzjoni inklużiva.

11. Il-ko-ordinazzjoni bejn id-Dipartiment ta' l-Operat (Edukazzjoni Inklużiva) u d-Dipartiment ta' DSSIR (*Department Student Services and International Relations*) huwa kruċjail fil-qasam ta' l-edukazzjoni Inklużiva u Speċjali.

Fost is-servizzi li joffri d-DSSIR għandna *Unit* Għozza, *School Social Work Service, School Psychological Service, Education Medical Service, Safe Schools Programme, Art Therapy Service*. Dawn is-servizzi ko-ordinati għandhom tassew ikunu magħrufa fost l-iskejjel kollha u kif ukoll mill-familji sa' minn qabel ma' jkollhom it-tfal fil-livell primarju u matul il-process edukattiv kollu. Ghandu jkun inkoraġġut li kull servizz jippublika materjal '*parent-friendly*' u kemm jista' jkun '*student-friendly*' dwar l-għanijiet ta' dawn is-servizzi.

12. Huwa magħruf li l-I*school Psychological Service* huwa wieħed mis-servizzi li l-aktar jagħmlu użu tiegħu dawk il-familji ta' tfal bi htiġijiet edukattivi individwali. Għandhom jiġu riveduti l-ħinijiet tax-xogħol tal-ħaddiema li joffru dan is-servizz.

13. l-Fakulta' ta' l-Edukazzjoni u d-Dipartiment tal-Psikoloġija fi ħdan l-istess Fakulta', għandhom ikollhom l-ispazju għal aktar ko-operazzjoni u kontribut fit-twettiq tal-kurrikulu u t-taħriġ ta' l-għalliema fil-mainstream dwar studenti bi ħtiġijiet edukattivi individwali, li d-DSSIR hu responsabbli minnu. L-MUT ukoll għandha tkun mħajjra tagħti l-kontribut siewi tagħha f'dan ir-rigward.

14. Is-servizz ta' l-għalliema *peripatetic* ta' l-i*special needs* fi ħdan id-DSSIR għandhom jingħatalhom l-appoġġ kollu meħtieġ u rikonoxximent tax-xogħol siewi li jagħmlu. Mingħajr dan l-appoġġ kontinwu, huwa faċli li l-għalliema f'dan is-settur iħossuhom iżolati u migħajr *sens of belonging* għad-detriment tat-tfal u l-istudenti li qed jircievu dan is-servizz.

15. L-ingaġġ ta' *Supply Kindergarten Assistants* li jiġu mpjegati minn żmien għal żmien sabiex jaħdmu ma' studenti bi ħtiġijiet edukattivi individwali f'ambjent inklussiv, għandhom ikunu wkoll *motinored*. Għalkemm l-impjieg ta' dawn huwa temporanju u ħafna drabi jkunu nies mingħajr taħriġ u esperjenza fil-qasam, mhux ġust li jintbagħtu jindokraw tfal b'diżabilita' mingħajr ma' jkun hemm *follow-up* minn żmien għal żmien matul il-ħidma tagħhom.

16. Kull fejn huwa possibbli, ir-rakkomandazzjonijiet u/jew informazzjoni li għandu l-Kumitat Ministerjali dwar l-Edukazzjoni inkluživa li nħatar f'Diċembru 1998 għandhom ikunu magħrufa b'mod demokratiku mal-pubbliku u l-i*stakeholders* kollha.

17. Kull fejn huwa possibbli, ir-rapport ikkummisjonat mill-Minoisteru ta' l-Edukazzjoni lil Ms. Francis Ryan ukoll għandu jkun magħruf b'mod demokratiku mal-pubbliku u l-i*stakeholders* kollha.

18. Ir-rakkomandazzjonijiet tal-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilita' (KNDP, Annual Report 2000) dwar x'jiġri meta il-facilitator ikun assesnti huma rrakkomandati u hemm bżonn li jiġu mplimentati.

19. Hemm bżonn ikun żgurat li r-riżors edukattiv "Ħoloq", ippublikat mill-KNPD ħames snin ilu, qed jiġi verament użat mill-għalliema tal-PSD fl-iskejjel sekondarji. Dan huwa pakkett ta' riżorsi edukattivi ndirizzat lejn l-istudenti kollha sabiex jissensitizzaw rwieħhom ma' *issues* ta' dizabilita'. Peress li f'dawn l-aħħar tliet snin, l-għalliema tal-PSD estendew is-servizz tagħhjom fil-livell primarju, ta' min jirrevedi xi materjal mill- "Holoq" sabiex it-tfal sa mill-livell primarju jitgħallmu jiċċelebraw id-diversita' meta jiltaqgħu ma' tfal oħra bi Ħtiġijiet Edukattivi Individwali.

20. Trid tkompli tinħoloq kultura inklużiva fl-iskejjel li jkun hemm it-trawwim ta' dak it-twemmin u s-sistema ta' valuri li joħolqu komunita' assiguranti, lit aċċetta, li tikkollabora u li tistimula lill-istudenti kollha. Id-Dipartiment ta' l-Operat li ħdan id-Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni trid tassigura li dan ikun parti integrali mill-i*School Development Plan* ta' kull skola fil-pajjiż. Dan igħin mhux biss biex tinħoloq il-kultura fid-dimensjoni inklużiva iżda wkoll biex ikompli jsir żvilupp fil-politika inklużiva ta' l-iskejjel.

21. Il-propsta li diġa għandha id-Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni dwar l-ingaġġar ta' koordinatur ta' l-Edukazzjoni Inklużiva u li jkun/tkun responsabbli l-aktar mill-inklużjoni effettiva ta' studenti bi ħtiġijiet edukattivi individwali l-aktar dawk b'diżabilita' għandu jseħħ bla aktar dewmien. Hemm il-ħsieb li dawn il-ko-ordinaturi ser jibdew fl-iskejjel primarji. Huwa ferm urġenti lid an is-servizz jingħata fl-iskejjel sekondarji b'mod partikulari fl-'area secondaries'.

22. Huwa rakkomandad li l-*Working Group* mwaqqaf mill-Ministeru ta' l-Edukazzjoni Żgħazagħ u Mpjiegi dwar reviżjoni għall-Edukazzjoni Inklużiva u Speċjali f' Malta u Għawdex, jikkonsulta l-*Malta National Action Plan on Poverty and Social Exclusion 2004-2006*, KEY PROIRITY 6 li jirreferi għal '*ensuring further inclusion and equal opportunities for students with disabilities or learning difficulties in primary and secondary schools*.'

23. Ix-xogħol siewi li għamel il-*Focus Group* għal Edukazzjoni Inklużiva (Settembru 2002) huwa ferm irrakkomandat. 'Noħolqu Skejjel Inklużivi' huwa gwida għall-implimentazzjoni tal-Politika tal-Kurrikulu Nazzjonali dwar Edukazzjoni Inklużiva, mfassal fuq prinċipji, metodu u materjal simili fix-xogħol ta' Tony Booth u Mel Ainscow (2002). Tajjeb li tinħoloq l-istruttura sabiex l-indikaturi ta' edukazzjoni inklużiva jiġu attwati fl-iskejjel w istituzzjonijiet edukattivi f'Malta u Għawdex.

It-Tieni parti

Siltiet mill-Manifest Elettorali ta' l-Alternattiva Demokratika dwar l-Edukazzjoni (2002)

L-edukazzjoni għandha tkun marbuta ma' l-iżvilupp sħiħ tal-bniedem li jinkludi l-aspetti akkademiċi, fiżiċi, vokazzjonali, emozzjonali u etiċi. Għandha trawwem ukoll rispett lejn id-dinja u l-ambjent li sawwarna u li ngħixu fih. L-edukazzjoni għandha tgħin lill-individwi jiżviluppaw attitudni kreattiva u kuxjenza kritika. B'hekk l-individwi jkunu jistgħu jiżviluppaw bħala ċittadini f'soċjeta` demokratika. L-edukazzjoni m'għandhiex tipperpetwa l-inugwaljanzi soċjali iżda għandha tgħin biex dawn jixxejnu. F'dinja li l-ħin kollu qed tinbidel, l-edukazzjoni trid bilfors tkun proċess kontinwu li jissokta tul il-ħajja. Huwa skandlu li f'Malta jeżisti persentaġġ għoli ta' illiterati. Huwa importanti li kull bniedem ikun mgħammar b'livell minimu ta' taħriġ u għerf li mingħajru persuna ma tkunx tista' tgħix ħajja dinjituża.

Edukazzjoni fl-iskejjel

77. L-istat għandu d-dmir jipprovdi l-aqwa faċilitajiet edukattivi fil-pajjiż.

78. L-AD tirrikonoxxi l-importanza tal-Kurrikulu Minimu Nazzjonali li għandu jibqa' jiġi aġġornat permezz ta' proċess kontinwu ta' parteċipazzjoni u konsultazzjoni li għandu jiġi estiż għall-istudenti wkoll. L-iskejjel għandhom jitħallew jaddattaw il-kurrikulu skond ir-realtajiet soċjali li jgħixu fihom. Dan jinkludi pedagoġija, l-użu ta' għajnuniet għat-tagħlim, formulazzjoni ta' karti ta' l-eżamijiet u metodi ta' assessjar ieħor. ***Dan ifisser ukoll bidla fil-mod kif isir l-aġġornament ta' l-għalliema: minn wieħed ċentrali u ġenerali għal wieħed 'in-house' li jieħu ħsieb jindirizza l-bżonnijiet speċifiċi ta' l-għalliema u l-istudenti ta' kull skola individwali.***

79. L-awtonomija fit-tħaddim tal-kurrikulu għandha tkun waħda relattiva u responsabbli. Filwaqt li kull skola għandu jkollha l-faċilita` li tiżviluppa l-kurrikulu b'mod li jaqdi l-bżonnijiet ta' l-istudenti, ir-rwol tad-Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni għandu jkun wieħed ta' *monitoring* u faċilitazzjoni biex jiġi aċċertat li dak li huma intitolati għalih l-istudenti, kif elenkat fil-kurrikulu nazzjonali, ikun qed jingħata. Il-kunsilli ta' l-iskola għandhom jingħataw aktar responsabbiltajiet filwaqt li jiżguraw li jkun hemm aktar *accountability*. L-awtonomija u d-deċentralizazzjoni ta' l-iskejjel għandha wkoll isservi biex l-iskola ssir ċentru tal-komunita` li jkun aċċessibli għal kulħadd. Il-bini ta' l-iskola għandu jintuża biex fih isiru attivitajiet kulturali u soċjali fil-ħinijiet ta' wara l-iskola. ***L-argument ta' aċċessibilita` jgħodd mhux biss għall-iskejjel ta' l-istat imma ukoll għal skejjel oħra, speċjalment għall-iskejjel tal-Knisja li qed jirċievu finanzjament imdaqqas mill-istat.***

80. L-iskejjel infushom għandhom jingħataw iċ-ċans jimpjegaw direttament ħaddiema f'xogħol ta' purtinara u *maintenance*. L-iskejjel ukoll għandhom ikunu involuti direttament fl-għażla ta' l-għalliema li jgħallmu fi ħdanhom biex l-istaff ikun konsonanti mal-*mission statement* u l-għanijiet partikolari ta' l-iskola.

81. ***L-edukazzjoni għandha sseddaq ir-rispett sħiħ lejn id-diversita` speċjalment dik ibbażata fuq etnija, orjentazzjoni sesswali, lingwa, u diżabilita` u twemmin.***

82. Il-kurrikulu għandu jimrah lilhinn minn wieħed Ewroċentriku għal wieħed b'dimensjoni aktar globali. F'dan il-kuntest, huwa ta' tħassib li fost il-*focus groups* li twaqqfu fuq l-implimentazzjoni tal-kurrikulu ma twaqqafx *focus group* biex jindirizza l-edukazzjoni anti-razzjali. Dan huwa ta' għajb speċjalment meta tikkunsidra r-realta` ta' l-immigrazzjoni f'pajjiżna kemm minn pajjiżi Afrikani kif ukoll minn emigranti Maltin, fost kategoriji oħrajn, li kull ma tmur qed tiżdied.

83. ***L-isforzi favur l-inklużjoni huma pass fid-direzzjoni t-tajba, u għandhom jiġu nkoraġġiti.*** Fl-istess waqt hemm bżonn ta' evalwazzjoni kontinwa tal-mod kif din l-inizjattiva qed tevolvi. Dan minħabba l-possibilta` ċara li l-flus mhux qed jintefqu fuq min l-aktar għandu bżonnhom.

84. ***Il-facilitators, li jagħmlu parti integrali mill-proċess ta' inklużjoni, għandhom jingħataw it-taħriġ adekwat. Għandhom jiġu evitati gradi differenti fi ħdan korp li qed jagħmel l-istess xogħol bl-istess taħriġ.***

85. Kull inizjattiva li tittieħed biex tindirizza l-illitteriżmu u studenti li jaqgħu lura hija ta' min ifaħħarha. F'dan is-sens, il-Fondazzjoni għas-Servizzi Edukattivi għandha tiġi inkorraġġita, speċjalment jekk din tfisser soluzzjonijiet iktar mgħaġġla u effiċjenti għal sitwazzjoni li ilha li saret urġenti. Fl-istess waqt, irid isir użu tajjeb mir-riżorsi eżistenti, tiġi evitata d-duplikazzjoni tax-xogħol u tiġi assigurata kontinwita` fil-programmi. F'dan ir-rigward, ma jistax ikun hemm inizjattivi li jiddependu minn skadenzi elettorali. Fl-istess waqt ukoll irid isir kull sforz ħalli jiġu indirizzati r-raġunijiet fis-sistema edukattiva tagħna li minħabba fihom qed jaqgħu lura numru sostanzjali ta' tfal. Id-diskors ta' 'problema' għandu jiġi mżerżaq minn fuq l-istudenti u l-familji tagħhom għal fuq in-nuqqasijiet strutturali tas-sistema edukattiva tagħna.

86. Mhuwiex biżżejjed li jsir investiment finanzjarju fuq proġett jew ieħor fl-edukazzjoni biex imbagħad jintelaq kollox għal riħu. Huwa fatt pożittiv li pajjiżna ħa l-passi biex jinvesti fit-teknoloġija ta' l-informatika fl-iskejjel tagħna. Fl-istess waqt, madankollu, huwa essenzjali li ssir evalwazzjoni tal-'kemm' u l-'kif' qed isir użu ta' dawn il-faċilitajiet fl-informatika. Inkella nafu qed nitfgħu il-miljuni kbar tal-liri fil-bir tas-skieken.

87. Mill-livell sekondarju 'l fuq, għandhom jiġu eletti f'kull skola l- kunsilli ta' l-istudenti. Dawn il-kunsilli, flimkien mal-kunsilli tal-ġenituri, għandhom ikunu involuti fit-tmexxija ta' l-iskola. Għandhom ukoll iwasslu l-ilmenti ta' l-istudenti u

jorganizzaw attivitajiet fl-iskola. Dan jgħin fil-formazzjoni demokratika tat-tfal tagħna.

88. L-istudenti għandhom dritt għall-eżerċizzju u ta' l-edukazzjoni fiżika f' ħinijiet differenti tal-ġurnata.

89. Għandu jkun hemm enfasi fuq *group work* u xogħol kreattiv li jżid l-imħabba għat-tagħlim fost l-istudenti.

90. L-aspett affettiv fl-iskola għandu jingħata importanza, filwaqt li jkun hemm protezzjoni effettiva minn vjolenza fiżika u mentali.

91. Għandha tiddaħħal sistema ta' *performace bonus* għall-għalliema. Din m'għandhiex tkun marbuta ma' riżultati ta' eżamijiet, imma ma inizjattivi intrakurrikulari li jirrispekkjaw ruħhom fil-qafas tal-*mission statement* u l-għanijiet ta' l-iskola partikolari.

92. Għandu jkun hemm kodiċi ġdid ta' l-etika, magħmul mill-għalliema stess, li jirregola l-professjoni tagħhom. Għandu jitwaqqaf Kunsill ta' l-Għalliema li jirregola l-professjoni.

93. Il-gvern għandu jipprovdi għajnuna legali lil dawk l-għalliema li jsofru minn abbuż jew vjolenza.

Skejjel Primarji

94. Għandha tissaħħaħ is-sistema ta' *pre school education* (li tinkludi *kindergartens* u *day care centres*) għaliex is-sisien ta' l-imħabba lejn it-tagħlim u l-iżvilupp personali jitfasslu hemm. B'mod partikulari, hemm bżonn urġenti ta' regolamentazzjoni ta' l-operaturi f'dan il-qasam li qed jikber b'rata mgħaġġla. Dan għandu jassigura li dawn iċ-ċentri jkunu f'idejn nies kompetenti u kwalifikati u li jipprovdu servizz f'ambjent addattat, nieqes mill-perikli.

95. Il-klassijiet kollha tal-primarji għandhom ikunu klassijiet ta' ħiliet imħallta u l-*istreaming* għandu jitneħħa għal kollox f'dan il-livell. ***Tfal b'diffikultajiet varji, mhux biss akkademiċi, għandhom jingħataw għajnuna speċjali fil-ħin u wara l-ħin ta' l-iskola.*** L-iskejjel għandhom jingħataw ir-riżorsi meħtieġa biex dan isir. Miżura li tgħin biex dan il-proċess jirnexxi tkun dik li jkun hemm klassijiet iżgħar.

96. L-eżami tal-Junior Lyceum, li jiddetta t-tagħlim li jsir fl-aħħar snin tal-primarja u jħalli effett trawmatiku fuq it-tfal li jeħlu, għandu jitneħħa u jiġi ssostitwit b'sistema mħallta ta' *assessments* u eżamijiet li jieħdu f' konsiderazzjoni l-kapaċitajiet u l-kisbiet ta' kull student. Dawn ir-riżultati għandhom jintużaw biex jiggwidaw u mhux jiddeterminaw il-futur ta' l-istudenti fl-iskola sekondarja. Il-kultura ta' falliment marbuta ma' dan l-eżami qed tittimbra lit-tfal minn eta` ċkejkna. ***Fuq l-istess linja, AD tħoss li l-eżami tal-Common Entrance għall-iskejjel tal-Knisja mhux biss qed ikompli joħloq tensjonijiet ikbar, firdiet u***

timbri fost it-tfal, b'mod partiklulari s-subien, imma qed ixejjen il-prinċipju ta' edukazzjoni inklussiva li tant iħambqu fuqha l-iskejjel tal-Knisja nfushom.

97. Il-*Personal and Social Development* għandu jiġi mgħallem b'mod integrat iżda konxju speċjalment fil-livell primarju u jibqa' jiġi mgħallem sa l-aħħar sena tas-sekondarja.

Skejjel Sekondarji

98. Sabiex tisseddaq il-ġustizzja soċjali għandha tinħoloq sistema waħda ta' edukazzjoni sekondarja biex kull student igawdi mill-istess opportunitajiet edukattivi u ħadd ma jispiċċa ttimbrat mis-sistema minn eta` ċkejkna. L-istudenti għandhom jingħataw l-opportunita` li jagħżlu minn livelli differenti ta' tagħlim f'suġġetti varji skond l-abilita` u l-għażliet fit-tul tagħhom. Sakemm din il-mira tintlaħaq għandha tiġi attwata politika ta' diskriminazzjoni pożittiva favur l-iskejjel sekondarji li jridu jitħabtu aktar minn skejjel oħrajn biex l-ewwel u qabel kollox jibnu l-moral ta' l-istudenti li jkun tkisser frott ta' l-eżami selettiv fl-aħħar tal-Year 6. Dan ifisser parti ikbar mir-riżorsi umani kif ukoll finanzjarji dedikati lill-*area secondaries*. L-għalliema għandhom ikunu inċentivati joffru s-servizzi tagħhom f'dawn l-iskejjel.

99. Għandu jkun assigurat li f'kull livell tkun garantita edukazzjoni bażika kif imfassla fil-Kurrikulu Minimu Nazzjonali, filwaqt li titħalla flessibilta` biżżejjed biex l-istudenti japprofondixxu ċertu aspetti tal-kurrikulu. L-istudenti li joħorġu mill-iskejjel sekondarji għandhom ikunu *empowered* b'taħriġ, sengħa u informazzjoni li jgħinuhom jiffunzjonaw f'dinja demokratika, b'ċittadinanza attiva u f'dinja tax-xogħol li teħtieġ flessibilita` kontinwa.

100. Filwaqt li hemm ħafna rieda tajba għal tibdil fil-kurrikulum, dan jista' jibqa' fuq l-ixkaffa jekk ma jkunx hemm riforma fil-metodu tas-SEC. Hija ta' għajb li d-direzzjoni tas-SEC mhijiex inkluża fil-ġuriżdizzjoni ta' l-awtorita` kompetenti li qed tieħu ħsieb l-implimentazzjoni tal-kurrikulu. Nemmnu li t-treġija tas-SEC għadna tgħaddi minn idejn is-Senat ta' l-Universita` għal idejn l-implimentaturi tal-kurrikulu nazzjonali.

101. Li l-edukazzjoni teknoloġika tiġi integrata fil-kurrikulu tas-sekondarja kien punt li AD saħqet fuqu sa mit-twaqqif tagħha. Dan għaliex kienet qed tiġi mtennija xiżma bejn l-għerf astratt u dak prattiku, li kienet qed tissarraf f'qasma ta' klassi u status differenzjat bejn dawn iż-żewġ aspetti ta' l-għerf li jikkumplimentaw lil xulxin. Għaldaqstant, AD ittenni l-appoġġ tagħha għall-miżura ta' integrazzjoni tat-teknoloġija fis-sekondarji, Dan filwaqt li tittama li dan il-qasam ta' l-għerf ikun jagħmel parti mill-edukazzjoni bażika ta' kull studenta u student fis-sekondarja kif ukoll fil-primarja, u mhux biss għal dawk li jagħżlu dan is-suġġett. ***B'mod partikulari, għandha titfassal strateġija biex tagħmel it-teknoloġija iktar aċċessibbli għall-bniet.***

Edukazzjoni Terzjarja

102. Għandha tiġi studjata riforma tal-MATSEC b'mod li titnaqqas il-pressjoni żejda fuq l-istudenti.

103. Naqblu mas-sistema preżenti ta' l-istipendji, jiġifieri li jkun hemm parti stipendju u parti *grant*. Għandha tispiċċa kull diskriminazzjoni bejn *mature students* u studenti oħra f'dak li għandu x'jaqsam ma' l-istipendju.

104. Il-korsijiet tat-teoloġija u l-filosofija fl-Universita` ta' Malta għandhom ikunu ħielsa minn kull influwenza denominazzjonali.

105. L-Universita` għandha tkun aktar awtonoma. Dan jista' jseħħ jekk tonqos ir-rappreżentanza tal-Gvern u tiżdied dik ta' l-akkademiċi u l-istudenti fil-Kunsill. Għandha ssir elezzjoni diretta tar-Rettur ta' l-Universita` mill-membri kollha tal-korp akkademiku, tar-rappreżentanti eletti ta' l-istudenti fil-KSU u minn rappreżentanza xierqa tal-korp mhux akkademiku. Ir-Rettur għandu jwieġeb direttament għall-akkademiċi, ħaddiema u studenti.

106. Kull kors fl-Universita` għandu jkun b'xejn inklużi korsijiet *post graduate* bħall-MA u l-korsijiet ta' filgħaxija. Għandu jsir sforz biex l-Universita` ssir ċentru komunitarju.

107. Il-poteri limitati ta' l-Ombudsman għandhom jinfirxu u jissaħħu iżjed. Għandu jkun hemm sistema ta' lmenti li tkun iktar aċċessibbli u adekwata biex tiġi żgurata aktar *accountability*.

108. Il-*lecturers* għandhom ikunu *accountable* lejn l-istudenti u kull ħames snin l-*output* ta' tagħlim u riċerka għandu jiġi rivedut minn *reviewers* esterni u interni. Din ir-reviżjoni għandha tkun marbuta ma' l-għoti ta' *efficiency bar*. Fit-tmiem ta' kull sena l-istudenti għandhom jingħataw iċ-ċans li jagħtu grad lill-għalliema/*lecturers* tagħhom.

109. Għandu jsir minn kollox biex titneħħa l-anomalija li teżisti bejn il-korsijiet offruti fl-istituzzjonijiet post sekondarji meqjusa bħala akkademiċi u l-MCAST. Hija inġustizzja kbira li kull min hu kwalifikat u japplika għal kors fl-istituzzjonijiet 'akkademiċi' jiġi aċċettat, filwaqt li għal ċertu korsijiet bħall-inġinerija u l-IT fl-MCAST, jiġu aċċettati biss numru żgħir ta' studenti. L-infiq fis-settur post-sekondarju għandu jkun imqassam b'ġustizzja biex l-ebda kategorija ta' studju ma titħalla f'sitwazzjoni diskriminata.

110. Għandha tingħata aktar importanza lejn l-aspett emottiv u ta' kura ħolistika ta' l-istudenti fil-qasam post-sekondarju. Fiż-żmien meta l-Junior College ġie abbinat ma' l-Universita`, tista' tgħid li ġew żarmati ħafna għodda li kienu siewja f'dan ir-rigward, b'mod li l-istudenti saru ftit iktar minn numri mehdija f'telliqa għaċ-ċertifikati.

Edukazzjoni ta' l-Adulti

L-edukazzjoni hi proċess kontinwu li ma jiqafx kif wieħed jispiċċa mill-iskola.

111. Kull persuna, ta' kull eta`, għandha tingħata l-possibilita` li titgħallem snajja' u suġġetti ġodda differenti minn dak li tħarrġet għalih inizjalment. Dan għandu jkompli jinkiseb permezz ta' l-iżvilupp ta' sistema ta' *evening classes* f'kull livell f'ħinijiet flessibli mad-dinja tax-xogħol.

112. Partijiet ta' l-iskola għandhom ikunu akkoljenti għal programmi ta' edukazzjoni speċifikament ta' l-adulti.

113. L-Universita`, l-MCAST u istituzzjoniijiet post-sekondarji oħra għandhom joffru varjeta` ta' korsijiet ta' filgħaxija li ma jkunux marbuta ma' terminu fiss ta' żmien. L-Universita` għandha tinfetaħ għal numru akbar ta' studenti adulti billi toffri aktar korsijiet kemm fuq bażi *staggered* (eż. degree fuq *bażi part time* matul il-ġurnata) kif ukoll wara l-ħamsa ta' filgħaxija.

114. Għandu jkun hemm ukoll sistema ta' self/għotjiet għal persuni li jkollhom bżonn perjodi itwal ta' studju. Fid-dinja tax-xogħol għandu jkun hemm rikonoxximent akbar għall-ħaddiema li javvanzaw fl-istudju u t-taħriġ tagħhom.

115. Għandu jkun hemm *leave* edukattiv bi ħlas. Id-dritt għal dan il-*leave* għandu jkun mhux biss għal skopijiet vokazzjonali iżda għall-edukazzjoni ta' l-impjegat f'sens wiesa'.

116. Il-kunċett ta' *distance learning* għandu jiġi nkoraġġit.